

Sant Martí: l'altre patró dels catalans

L'11 de novembre, l'Església catòlica celebra la festa de sant Martí de Tours. Pel nombre d'esglésies que té dedicades al nostre país, bé podria haver estat el sant patró de Catalunya. Només cal tenir en compte que a la Diòcesi de Girona té 42 esglésies parroquials dedicades –quatre porten el nom del poble– i deu ermites o capelles. Si ho comparem amb sant Jordi, el patró de Catalunya, sorprèn que en tot el bisbat de Girona només existeixi una ermita amb el seu nom –a Sant Llorenç de la Muga– i un sol municipi, Sant Jordi Desvalls, que, a més, és l'únic a tot Catalunya. Per altra banda, el mateix Seminari Diocesà el té per patró.

Per què sant Martí és tan present a casa nostra? Cal dir en primer lloc que, tot i que va ser bisbe de la ciutat francesa de Tours, va néixer a l'actual Hongria l'any 316. Diu la tradició popular que era fill de militar, i d'aquí que el seu pare li posés el nom del déu de la guerra, Mart. La seva família es va traslladar a la ciutat italiana de Pavia, i als quinze anys s'allistà a la legió romana. D'aquest període sorgeix una de les històries més boniques relacionades amb el sant. Un dia d'hivern que queia una forta glaçada, la tropa va entrar a la ciutat francesa d'Amiens. Allà va trobar un pobre mig despulat que li implorava caritat. Martí es va treure l'espasa, tallà la seva capa i li'n donà la meitat. Aquell fet va moure la consciència del nostre sant fins a tal punt que va voler deixar l'exèrcit al cap d'uns anys. No volia vessar més sang de soldats. L'any 356, ho comunicà al cap de tropa el dia abans d'enfrontar-se als bàrbars

a la ciutat alemanya de Worms. Aquest el va titllar de covard, i Martí, per demostrar-li la seva valentia, li demanà que el posessin a primera fila sense escut ni armes. A trenc d'alba, però, els bàrbars demanaren la pau. Es diu que algun espia els havia avisat que els romans estaven tan segurs de la victòria que acudirien a l'enfrontament desarmats.

La fama de Martí es va fer popular a tot arreu, i principalment en el món de la cavalleria i a l'actual França, de la qual és patró. Es calcula que hi té 3.500 temples dedicats. És per això que els soldats francs el tenien com a protector i s'hi emparaven en cada batalla. En temps de la reconquesta, les tropes de Carlemany van entrar a les nostres terres, al segle VIII, i van començar a popularitzar el seu culte fent construir ermites i capelles i propagant la seva fama i virtuts. En aquella època, erigir temples a aquell sant «afrancesat» era la millor propaganda franca en un temps en què no hi havia els mitjans de comunicació

que coneixem avui. Això explicaria la quantitat de temples que aquest sant té a gran part de les comarques gironines.

Sant Martí va ser el patró de la cavalleria catalana fins al segle XIV, quan fou arraconat per sant Jordi. D'entre altres patronatges que se li atorguen hi ha el del bestiar de ferradura (cavalls, eugues, mules...), ferrers, moliners (una tradició diu que de petit treballava en un molí), mendicants, els que treballen en el ram tèxtil (per la capa), dels objectors de consciència militar (per l'episodi viscut a Worms)... i dels gansos! Es diu que, ple d'humilitat, el nostre sant no va acceptar ser ordenat bisbe de Tours i que es va amagar en un corral perquè les autoritats eclesiàstiques no el trobessin. No li va servir de res, ja que el clacar del ganso el va delatar. És també el patró de la ciutat d'Arenys de Munt: «Al patró del nostre poble / perquè ens vulgui conduir / diguem-li amb veu ben noble: / Glòria sempre a sant Martí» (Goigs). En temps ancestrals, a l'Empordà, els pares feien creure als seus fills que la nit del 10 a l'11 de novembre passava sant Martí vestit com un pobre al damunt d'un ase deixant castanyes i altra fruita seca a la finestra dels nois i noies que s'havien portat bé durant l'any. Però als que s'havien portat malament els deixava els fems de l'animal! Abans de sopar, la mainada sortia al carrer bufant instruments de vent a fi que el sant els sentís i no passés de llarg. L'endemà, tot-hom es trobava allò que s'havia merescut. Tot un avançament als Reis.